

Door en voor
Hagenaars en Hagenezen

Den Haag Direct

• Jan Fokkemamaandag 19 juni 2017

De winkel aan het Noordeinde 92

Aan het

Noordeinde 92 zit een winkel waar men gemakkelijk aan voorbij loopt. Het is het depot van Tesselschade-Arbeid Adelt (TAA). In de winkel tref je naast een vriendelijke verkoopster, ook zorgvuldig met de hand genaaide en ingenieus geborduurde producten aan. Denk aan merklappen, slabbetjes, smokjurkjes (jurkjes met borduurwerk en plooitjes) en morsmouwen (voorkomen vetspatten op de kleding). Wie maken die fraaie handwerken en waarom verkoopt men die hier?

Arbeid Adelt

In 1871 richt Betsy Perk Arbeid Adelt op. De naam is gebaseerd op een bekend gezegde. Grappenmakers vullen de titel Arbeid Adelt aan met "maar de adel werkt niet". Het doel van de stichting is verheffing van de beschaafde vrouw. Denk bijvoorbeeld aan dames uit de betere kringen die onbemiddeld en ongehuwd zijn. Fabriekswerk is voor die vrouwen geen optie. De dames vervaardigen fijne handwerken die anoniem verkocht worden op bazaars. Later gebeurt dat in grote steden ook via winkels (ook wel depots genoemd).

Tesselschade

Als gevolg van een bestuursruzie wordt in 1872 een min of meer vergelijkbare stichting opgericht. De vereniging wordt vernoemd naar Maria Tesselschade, de briljante dochter van de dichter Roemer Visscher. Geen geschiedenisleraar of hij moet zijn leerlingen wel vertellen hoe zij aan die vreemde naam komt. Roemer Visscher heeft namelijk financieel belang in een schip dat – kort voor haar geboorte – schade lijdt voor de kust van Tessel.

Activiteiten van de vrouwenverenigingen

Naast het fijne handwerk creëren de stichtingen ook opleidingen voor vrouwen. Om in de buurt te blijven: in 1831 wordt in Scheveningen – onder auspiciën van Arbeid Adelt – de Anna Paulowna Naaischool opgericht. Na het overlijden van de koningin vraagt Willem III of Arbeid Adelt de school wil overnemen. Een verzoek van de koning kan men natuurlijk niet weigeren, temeer daar de verschillende vorstinnen steeds als Beschermvrouwe voor de vrouwenverenigingen hebben gefungeerd. Maar ja, Arbeid Adelt kan nu voor de kosten opdraaien. Pas eind jaren dertig van de vorige eeuw is de naaischool gesloten.

Tesselschade organiseert onder meer een opleiding tot kinderjuf. Daarnaast zet zij advies- en (arbeids)bemiddelingsbureaus op. Rond 1900 is zelfs een min of meer landelijk dekkend netwerk opgezet. Dus lang voordat Gewestelijke Arbeidsbureaus in beeld komen. Overigens krijgt Tesselschade na de Tweede Wereldoorlog van de overheid te horen dat zij niet meer behoort te bemiddelen. Dankzij de instelling van de Gewestelijke Arbeidsbureaus is van overheidswege een adequate (!) arbeidsbemiddeling gerealiseerd.

Ups en downs van Tesselschade en Arbeid Adelt

Diverse malen krijgen de verenigingen met flinke tegenslagen te maken. Tijdens de Eerste Wereldoorlog komen dankzij de mobilisatie veel vrouwen in mannenberoepen te werken. Te denken valt bijvoorbeeld aan conducteurs en postbodes. Na de vrede worden hun plaatsen weer ingenomen door mannen. In de crisisjaren worden vrouwen in overheidsdienst ontslagen, wanneer ze in het huwelijk treden. Er waren zelfs plannen om "alle" vrouwen te weren van de arbeidsmarkt ten gunste van het grote aantal mannelijke werklozen. En in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw raken Tesselschade en Arbeid Adelt ondergesneeuwd door de 2e feministische golf (Dolle Mina, Baas in eigen Buik). Toch blijven beide stichtingen overeind, al zijn Tesselschade en Arbeid Adelt in 1953 wel genoodzaakt te fuseren.

Arbeid Adelt-Tesselschade in het hier en nu

Momenteel rust de stichting op twee pijlers: de fijne handwerken en studiefondsen voor vrouwen. Die subsidie richt zich op opleidingen waarbij economische zelfstandigheid van deelnemende vrouwen in het verschieft ligt. Inmiddels zijn ook de statuten gewijzigd. Niet langer staat de "beschaafde vrouw" centraal, maar de "flinke vrouw".

Het Rode Kruis

Onder de noemer welfare vervaardigen vrijwilligers van het Rode Kruis eveneens fijne handwerken. Die worden voor het goede doel verkocht op bazaars. Het Rode Kruis had vroeger in Den Haag een vast verkooppunt, een kiosk op de hoek van de Hofweg en de Lange Poten. Menig Hagenaar herinnert zich dit glazen huis nog.

Kiosk aan de Hofweg, hoek Lange Poten